

Anonymiseret version

Oversættelse

C-501/23 – 1

Sag C-501/23

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

7. august 2023

Forelæggende ret:

Bundesgerichtshof (Tyskland)

Afgørelse af:

29. juni 2023

Skyldner og appellat:

DL

Kreditor og indstævnt:

Land Berlin

BUNDESGERICHTSHOF (forbundsdomstol)

KENDELSE

[Udelades]

af

29. juni 2023

i sagen vedrørende indledning af insolvensbehandling

af boet efter DL, [udelades] Berlin,

skyldner og revisionsappellant,

DA

[Udelades]

anden procesdeltager:

Land Berlin (delstaten Berlin), v/Finanzamt Wilmersdorf (skatte- og afgiftsmyndighederne i Wilmersdorf), [udelades] Berlin,

kreditor og revisionsindstævnt

Niende civile afdeling ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) har [udelades]

den 29. juni 2023

truffet følgende afgørelse:

- I. Sagen udsættes.
- II. I henhold til artikel 267, stk. 1, litra b), og stk. 3, TEUF forelægges De Europæiske Fællesskabers Domstol følgende spørgsmål:
 1. Skal artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, sammenholdt med artikel 2, nr. 10), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2015/848 af 20. maj 2015 om insolvensbehandling (herefter »forordning (EU) 2015/848«) fortolkes således, at stedet, hvorfra en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person udøver aktivitet, udgør et forretningssted, også når aktiviteten ikke udøves under anvendelse af menneskelige midler og materielle aktiver?
 2. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende: Skal artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 fortolkes således, at for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer, der ikke har et forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning (EU) 2015/848, anses centret for deres hovedinteresser for at være det sted, hvorfra den selvstændige virksomhed udøves, medmindre andet godtgøres?
 3. Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende: Skal artikel 3, stk. 1, i forordning (EU) 2015/848 fortolkes således, at for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer, der ikke har et forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning (EU) 2015/848, anses centret for deres hovedinteresser i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, for at være det sted, hvor vedkommende har sit sædvanlige opholdssted, medmindre andet godtgøres?

Præmisser:

I.

- 1 Den 18. august 2020 indgav den anden procesdeltager begæring om indledning af insolvensbehandling af skyldnerens bo. På tidspunktet for begæringen havde skyldneren bopæl i Berlin, Monaco, Los Angeles og på den franske ø Saint-Barthélemy i Caribien. Han var formand for tilsynsrådet for Landbell AG, et aktieselskab efter tysk ret med hjemsted i Mainz. Hans formue bestod af et bankindestående i Monaco samt kapitalandele i selskaber efter monegaskisk ret, som ejede tilgodehavender, et værdipapirdepot og kapitalandele i Tyskland.
- 2 Den Amtsgericht (byret), ved hvilken sagen var anlagt, afviste ved kendelse af 27. juli 2021 sagen med den begrundelse, at retten ikke havde stedlig kompetence. Efter appel iværksat af kreditor annullerede Landgericht (regional appeldomstol) den 29. juni 2022 denne kendelse og hjemviste sagen til Amtsgericht (byret). Landgericht (regional appeldomstol) fandt, at centret for skyldnerens hovedinteresser er det sted, hvorfra skyldneren udøver sin selvstændige virksomhed som formand for tilsynsrådet. Skyldneren har gjort gældende, at de tyske domstole ikke har international kompetence i sagen. Med sin revisionsanke, som Landgericht (regional appeldomstol) har tilladt ham at iværksætte, har han nedlagt påstand om annullation af den kærede kendelse og afvisning af kreditors kære.

II.

- 3 Inden der træffes afgørelse vedrørende revisionsanken, udsættes sagen, og der skal indhentes en præjudiciel afgørelse fra Domstolen vedrørende de spørgsmål, der er anført i kendelsens konklusion (artikel 267, stk. 1, litra b), og stk. 3, TEUF).
- 4 1. De tyske retters internationale kompetence skal vurderes i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning (EU) 2015/848. Når der er tale om grænseoverskridende elementer finder ovennævnte bestemmelse anvendelse, uanset om medlemsstater eller tredjelande er involveret (jf. BGH (forbundsdomstol), kendelse af 8.12.2022 – IX ZB 72/19, WM 2023, 278, præmis 19 f., og Domstolen, dom af 16.1.2014 – C-328/12, ECLI:EU:C:2014:6, præmis 17 ff. og 29). I henhold til artikel 3, stk. 1, første afsnit, i forordning (EU) 2015/848 har retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, kompetence til at indlede insolvensbehandling. Centret for skyldnerens hovedinteresser er det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og som er identificerbart for tredjemand. For selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer anses i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 centret for deres hovedinteresser for at være deres hovedforretningssted, medmindre andet godtgøres. For enhver anden fysisk persons vedkommende anses centret for

den fysiske persons hovedinteresser i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 at være det sted, hvor vedkommende har sit sædvanlige opholdssted, medmindre andet godtgøres.

- 5 2. Landgericht (regional appeldomstol) fandt, at skyldneren på det relevante tidspunkt for indgivelse af begæringen udøvede selvstændig erhvervsvirksomhed som omhandlet i artikel 3, stk. 1, første afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848. Denne formodning har den forelæggende ret lagt til grund for følgende redegørelse. Begrebet selvstændig erhvervsvirksomhed skal underkastes en selvstændig EU-retlig fortolkning. Selvstændig virksomhed er kendetegnet ved, at den pågældende person udøver sin virksomhed i eget navn, for egen regning og på eget ansvar, og at den pågældende selv bærer den økonomiske risiko, der er forbundet med udøvelsen af denne virksomhed. Den pågældende handler for egen regning og på eget ansvar, tilrettelægger frit det daglige arbejde og oppebærer selv de gebyrer, som udgør den pågældendes indtægt (jf. Domstolens dom af 13.6.2019 – C-420/18, ECLI:EU:C:2019:490, præmis 39). Ud fra de foreliggende oplysninger om sagens faktiske og retlige omstændigheder er disse betingelser opfyldt. Skyldneren var formand for tilsynsrådet i et aktieselskab efter tysk ret. Efter tysk ret er tilsynsrådet for så vidt angår ledelsen af aktieselskabet ikke underlagt instrukser (jf. artikel 111 i AktG (aktieselskabslov)). Det fremgår af Landgerichts (regional appeldomstol) afgørelse, at skyldneren også kan have båret risikoen for sit vederlag (jf. i denne forbindelse BFH (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager, Sammlung der Entscheidungen des Bundesfinanzhofs 267, 189).
- 6 3. I henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 anses for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer centret for deres hovedinteresser for at være deres hovedforretningssted. Ved »forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning (EU) 2015/848 forstås ethvert sted, hvorfra en skyldner udøver en ikkeforbigående økonomisk aktivitet under anvendelse af menneskelige midler og materielle aktiver.
- 7 Landgericht (regional appeldomstol) fastslog, at skyldneren i forbindelse med sin selvstændige virksomhed som formand for tilsynsrådet i et nationalt aktieselskab ikke anvendte menneskelige midler eller materielle aktiver, hverken på det nationale område eller andetsteds. Retten lagde derfor ikke formodningen i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 til grund. Dette er retligt uholdbart, såfremt et »forretningssted« som omhandlet i forordning (EU) 2015/848 for en fysisk person ikke er betinget af, at der anvendes menneskelige midler og materielle aktiver. Den selvstændige virksomhed på det nationale område ville så retfærdiggøre den afkræftelige formodning om, at centret for skyldnerens hovedinteresser er beliggende på det nationale område. Den forelæggende ret har lagt til grund, at det i så fald kun står tilbage at undersøge, om skyldneren har anført faktiske omstændigheder og i tilstrækkeligt omfang ført bevis for faktiske omstændigheder, der er tilstrækkelige

til, at formodningen kan afkræftes. Landgericht (regional appeldomstol) ville herefter skulle drage sine konklusioner.

- 8 4. Såfremt det første præjudicielle spørgsmål besvares benægtende, og må det derfor lægges til grund, at skyldneren i forbindelse med sin selvstændige virksomhed ikke har et forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning (EU) 2015/848, opstår spørgsmålet, om det sted, hvorfra den selvstændige virksomhed udøves, i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 formodes at være centret for skyldnerens hovedinteresser, medmindre andet godtgøres. I henhold til den 28. betragtning til forordning (EU) 2015/848 bør der, når det fastlægges, hvorvidt centret for skyldnerens hovedinteresser er identificerbart for tredjemand, tages særligt hensyn til kreditorerne og deres opfattelse af, hvor en skyldner forvalter sine interesser. Skyldnerens selvstændige virksomhed som formand for tilsynsrådet var synlig udadtil. Det sted, hvor private aktiver forvaltes, er derimod ofte ikke identificerbart for kreditorerne. Hvis det andet præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende, ville der ligeledes i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 være en afkræftelig formodning om, at centret for skyldneres hovedinteresser er beliggende på det nationale område. Også i dette tilfælde ville Landgericht (regional appeldomstol) herefter skulle drage konklusioner for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt formodningen kan afkræftes.
- 9 5. Såfremt formodningen i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 ikke er relevant, fordi det første og det andet præjudicielle spørgsmål skal besvares benægtende, er det endelig spørgsmålet, hvorvidt formodningen i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 så finder anvendelse, altså om en fysisk person, som ikke driver et forretningssted som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 til brug for sin selvstændige erhvervsvirksomhed, er omfattet af begrebet »enhver anden fysisk person« i den nævnte bestemmelse. Rigtigheden af denne formodning bekræftes af, at tredje og fjerde afsnit i artikel 3, stk. 1, i forordning (EU) 2015/848 af hensyn til retssikkerheden for enhver fysisk person fastsætter en formodning, som henviser til centret for dennes hovedinteresser og følgelig til en medlemsstats internationale kompetence til at indlede insolvensbehandling. Der foreligger muligvis et hierarki mellem artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, og artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, således at en international kompetence i forhold til fysiske personer først skal undersøges i henhold til artikel 3, stk. 1, første afsnit, i forordning (EU) 2015/848, såfremt betingelserne i de øvrige bestemmelser ikke er opfyldt.
- 10 Landgericht (regional appeldomstol) har set bort fra formodningen i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 og har i stedet anvendt artikel 3, stk. 1, første afsnit, andet punktum, i forordning (EU) 2015/848. Er formodningen i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 relevant, skal skyldneres sædvanlige

opholdssted på tidspunktet for begæringen først fastlægges. Derpå skal det undersøges, om faktiske omstændigheder, der endnu ikke er bevist, gør det muligt at konkludere, at formodningen kan afkræftes. Også i dette tilfælde ville Landgerichts (regional appeldomstol) kendelse skulle annulleres.

[Udelades]

[Udelades]

[Udelades]

[Udelades]

[Udelades]

Tidligere instanser:

AG (byretten i Charlottenburg, afgørelse af 27.07.2021 – 36b IE 3743/20 –
LG (regional appeldomstol i Berlin, afgørelse af 29.06.2022 – 84 T 183/21 –

[Udelades]

[Udelades]

[Udelades]